

Kitab Al-Kafi

Autorem zbioru Al-Kafi był thiqaat al-Islam, Abu Dżafar Muhammad bin Jakub bin Iszaq al-Kulaini al-Razi. Zmarł on w roku 328 lub 329 Hidżry (939 lub 940 A.D.) Był on początkowo uczonym religijnym i faqihem (badaczem fiqh-prawodawstwa religijnego) w gronie uczonych Imami-Szi'i w al-Raj w Iranie. Następnie przeniósł się do Bagdadu gdzie został głową uczonych szyickich za czasów kalifa al-Muqtadira. Był to jednocześnie okres sufara' Mahdiego (4 emisariuszy Ukrytego Imama w czasie jego mniejszej okultacji, al-ghaiba al-sughra).

Al-Kulaini napisał w tym okresie szereg dzieł jak chociażby al-Kafi, a Kitab al-rijal, al-Radd 'ala 'l-Qaramata, Rasa' il al-a'immata oraz antologię poezji na temat Imamów. Niestety, tylko Al-Kafi przetrwało do naszych czasów.

Al-Kafi jest zbiorem tradycji nauczanych przez Proroka (saws) i Imamów (as), przekazanych społeczności muzułmańskiej przez uczniów Imamów (as). Nazwa Al-Kafi oznacza "to co jest wystarczające", a więc całościowy zbiór tradycji szyitów-imamitów. Sam Kulaini wyjaśnia we wprowadzeniu do swej pracy:

"(...) Chcieliście mieć księgę, która byłaby wystarczająca dla waszych potrzeb religijnych, która zawierałaby wszelkie rodzaje wiedzy ('ilm) na temat religii, która byłaby odpowiednia dla uczniów i z której mogliby czerpać nauczyciele. Mogłaby być więc używana przez ludzi pragnących wiedzy o religii i legalnej praktyce ('amal) zgodnie z mocnymi tradycjami (athar) od prawdomównych (Imamów)."

Skompilowanie dzieła zajęło Kulainiemu dwadzieścia lat. Jest to rzeczywiście całościowa i pełna praca, podzielona na trzy sekcje: al-usul, al-furu i al-rauda. Usul zawiera tradycje odnoszące się do zasad religii i zasad na których opiera się prawo religijne. Furu zawiera tradycje omawiające szczegóły prawodawstwa religijnego, podczas gdy rauda jest zbiorem tradycji nakreślającym bardzo różnorodne kwestie religijne oraz zawierającym listy i przemówienia Imamów (as).

Tradycje w Al-Kafi ułożone są systematycznie w rozdziały według ich tematyki.

Badacze tradycji przed i po Kulainim sprawdzali isnad (łańcuchy przekazu) z wielką dokładnością. Ich celem było upewnienie się że wszyscy przekaziele danej tradycji byli ludźmi prawdziwej wiary; sam al-Kulaini wydawał się być zainteresowany głównie matn czyli treścią tradycji a nie jej isnad. Dlatego też czasem przekazuje tradycje w których osoby z łańcucha przekazu nie były dokładnie uczniami Imamów (as); czasem należeli oni do innej grupy muzułmanów, np. do Zajdytów; czasem byli to Ghulaat (ludzie wyrażający ekstremalne poglądy odnośnie Imamów); w niektórych przypadkach byli to nawet ludzie zupełnie nie związani z szyizmem. Uczni tradycji ustanowili system kategoryzacji hadisów zgodnie z jej stopniem autentyczności, zarówno jeśli chodzi o isnad jak i o treść.

Liczba tradycji w zbiorze al-Kafi wynosi według jednych obliczeń 15.181, według innych 15.176. Spośród nich 5.072 uważanych jest za sahih, 144 uważanych jest za dobre (hasan), 178 za wiarygodne (muwaththaq), 302 za silne (qawi), podczas gdy około 9.000 uważanych jest za słabe (da'if). Fakt, iż dana tradycja uznana została za słabą nie oznacza iż jest ona nieprawdziwa. Oznacza to, że badacze hadisów znaleźli w niej jakąś słabość, zazwyczaj jedną osobę z łańcucha przekazów, co sugeruje że mogłaby ona nie pochodzić bezpośrednio od Imama (as).

Usul al-Kafi podzielone jest na osiem kutub- rozdziałów, z których większość posiada także abwab czyli sekcje. Osiem rozdziałów to:

Kitab al-'aql wa-'l'jah, "Księga Rozumu i ignorancji".

Kitab fadl al-'ilm, "Księga wielkości wiedzy". W tym rozdziale przedstawia się podejście do wiedzy, nabytej lub wrodzonej, sekcje tego rozdziału przedstawiają także metody dochodzenia wiedzy; metody osądzania prawdy zawartej w tradycjach oraz argumenty przeciwko kierowaniu się osobistą opinią (ra'i) oraz analogią (qijas).

Kitab al-tawhid, "Księga Jedności". Rozdział ten traktuje o doktrynach teologii.

Kitab al-hudżdza, "Księga dowodu". Rozdział traktujący o potrzebie "dowodu" w postaci Proroków i Imamów. Zawiera także historyczne informacje o Imamach.

Kitab al-Iman wa-'l-kufr, "Księga wiary i niewiary". Rozdział zawiera takie elementy jak filary Islamu czy różnica między wiarą a poddaniem się Bogu.

Kitab al-du'a', "Księga modlitwy". Rozdział ten dotyczy modlitwy osobistej (w odróżnieniu od modlitwy obowiązkowej, salat). Zawiera m.in. modlitwy zalecane przez Imamów na różne sytuacje

i okazji.

Kitab al-fadl al-Qur'an, "Księga wielkości Qur'anu". Rozdział opisujący błogosławieństwa wypływające z recytowania Qur'anu oraz porady odnośnie metod recytacji.

Kitab al-'ishra, "Księga towarzystwa". Rozdział traktujący o tym, że związek z Bogiem nakazuje także odpowiednie związki między ludźmi.

Furu al-Kafi zawiera szczegółowe omówienie prawodawstwa Islamu. Jest to szerszy zbiór, zawiera 26 rozdziałów:

Kitab al-tahara , "Księga czystości"
Kitab al-haid, "Księga menstruacji"
Kitab al-džana'iz, "Księga pogrzebów"
Kitab al-salat, "Księga modlitwy"
Kitab al-Zakat, "Księga podatku"
Kitab al-sijam, "Księga poszczenia"
Kitab al-Hadždz, "Księga pielgrzymki" w której Al-Kulaini zawiera także szczegóły odnośnie odwiedzania grobów Proroka i Imamów (al-Zijarat).
Kitab alDžihad, "Księga wojny"
Kitab al-ma'isza, "Księga zarabiania"
Kitab al-nikah, "Księga małżeństwa" (zawierająca także szczegółową sekcję na temat mutah, małżeństwa tymczasowego)
Kitab al-'aqiqa, "Księga ofiary" (dotyczy dzieci, nazwa pochodzi od ofiary jaką daje się po urodzeniu dziecka)
Kitab al-talaq, "Księga rozwodu"
Kitab al-'itq wa-'l-tadbir wa-'l-katiba, "Księga niewolników i ich uwalniania"
Kitab al-said, "Księga polowania"
Kitab al-dhaba'ih, "Księga rytualnego uboju"
Kitab al-at'ima, "Księga pokarmu"
Kitab al-aszriba, "Księga napoju"
Kitab al-al-ziq wa-'l-tadžammul wa-'l-muru'a, "Księga ubioru, ozdób i manier"
Kitab al-dauadżin, "Księga zwierząt domowych"
Kitab al-wasaja oraz Kitab al-mawarith - dwa rozdziały odnośnie dziedziczenia (pierwszy dotyczący zapisu, drugi dotyczący praw spadkowych)
Kitab al-hudud, "Księga kar"
Kitab al-dijat, "Księga prawa krwi"
Kitab al-szahadat, "Księga świadczenia (w sprawach sądowych)"
Kitab al-ğada' wa-'l-ahkam, "Księga zachowania sędziów"
Kitab al-aiman wa-'l-nudhur wa-'l-kaffarat, "Księga przysięg, hołdów i kar(za ich łamanie)"
W części rauda al-Kafi, al-Kulaini nie używa już systematycznej metody jakiej użył w usul i furu. Tradycje następują po sobie bez większego uporządkowania. Prezentując tradycje w swym zbiorze, al-Kulaini dodaje bardzo mało od siebie. W niektórych przypadkach uważa za konieczne wyjaśnienie pewnych kwestii które wydają się być pozornie niezrozumiałe bądź wewnętrznie sprzeczne, przypadki jego interwencji są jednak rzadkie. Jego praca polegała przede wszystkim za zebraniu tradycji.

Najważniejsze komentarze do al-Kafi:

Mir'at al-'uqul fi szarh akhbar al al-rasul, autor: al-Madžlisi (zm.1110/1698)
Komentarz Mully Sadry al-Din al-Shiraziego (zm. 1050/1640)
Komentarz al-Mazandaraniego (zm. 1080/1699)
Komentarz al-Qazwiniego (zm. 1089/1678)
Komentarz Muhammada Baqira bin Damada (zm. 1040/1630).

Rozdział I Księga Rozumu i Ignorancji

R. 1, h 1

Abu Dża'far Muhammad ibn Ja'qub przekazał od szeregu ludzi, z których jednym był Muhammad ibn Jahja al-'Attar, który przekazał od Ahmada ibn Muhammada od Hassana ibn Mahbuba od 'Ali ibn Razina od Muhammada ibn Muslima od Abu Dża'fara (as), który powiedział:

„Kiedy Allah stworzył Rozum, dał mu mowę i powiedział do niego: 'Podejdz'. Kiedy podszedł, On powiedział: 'Zawróć'. Rozum zawrócił.

Wtedy Allah powiedział: 'Przyrzekam na Mój honor i chwałę, że nie stworzyłem stworzenia bardziej ukochanego przez Mnie niż ty. Nie udoskonale cię w nikim z wyjątkiem tych, których miłuję. Jednakże tylko tobie nakażę robić pewne rzeczy a pewnych zakażę. Tylko na ciebie będę zsyłał błogosławieństwa i tylko ciebie będę poddawał karom.”

R. 1, h 2

Ali ibn Muhammad przekazał od Sahla ibn Zijada, od 'Amra ibn 'Usmana, od Muffadala ibn Saliha od Sa'da ibn Tarifa od Asbagha ibn Nabatah od Alego (as), który powiedział:

„Pewnego razu Dżibril* przybył do Adama (as) i powiedział: 'Nakazano mi przedstawić ci trzy wybory. Możesz wybrać jeden a zostawić dwa.' Adam zapytał 'Cóż to za trzy rzeczy?'

Dżibril odrzekł: 'Rozum, skromność i religia.' Adam powiedział: 'Wybieram rozum.' Dżibril poprosił skromność i religię aby zawróciły i pozostawiły Adamowi rozum, lecz one powiedziały: 'O Dżibrilu, nakazano nam być z Rozumem wszędzie gdzie on istnieje.' Dżibril rzekł: 'Czyńcie jak chcecie.' I wzniósł się do niebios.”

R. 1, h 3

Ahmad ibn 'Idris przekazał od Muhammada ibn 'Abd al-Dżabbara od pewnych osób spośród naszych ludzi w sposób 'marfu*, którzy przekazali, iż abu Abdallaha [Imama Dżafara as Sadiqaj]* (as) zapytano:

„Czym jest rozum?” a on odpowiedział: „Jest faktem, przy pomocy którego człowiek czci Allaha, Miłosiernego i osiąga Raj.” Zapytano potem: „Co było z Mu'awiją*?” Imam odpowiedział: „Był to spryt. Spryt jest podobny do rozumu ale to nie to samo.”

R. 1, h 4

Muhammad ibn Jahja przekazał od Ahmada ibn Muhammada ibn 'Isy od ibn Faddala od al-Hassana ibn al-Dżahma, który powiedział:

„Słyszałem Imama al-Ridę mówiącego: 'Przyjacielem człowieka jest jego rozum, wrogiem zaś ignorancja.”

R. 1, h 5

Przekazano od Ahmada ibn Muhammada od ibn Faddala od al-Hassana ibn al-Dżahama, który powiedział:

„Powiedziałem do abu al-Hassana*: 'Znamy pewnych ludzi, którzy mają w sobie dużo miłości ale nie mają zbyt wiele determinacji i zrozumienia.' Imam odpowiedział: 'Oni nie są tymi, których Allah upomniał. Allah powiedział, że ludzie Inteligencji i zrozumienia muszą przejść lekcję.”

R. 1, h 6

Ahmad ibn Idris przekazał od Muhammada ibn Hassana od abu Muhammada al-Raziego od Sajfa ibn 'Umajry od Iszaqa ibn 'Ammara od abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Ten kto posiada rozum, posiada też religię; a ten kto posiada religię wchodzi do Raju.”

R. 1, h 7

Szereg osób przekazało od Ahmada ibn Muhammada ibn Chalida od al-Hassana ibn Alego ibn Jaqtina od Muhammada ibn Sinana ibn abu al-Dżaruda od abu Dżafara* (as), który powiedział:

„Allah w Dniu Sądu będzie osądzał wszystkich zgodnie ze stopniem rozumu jaki dał im w ich ziemskim życiu.”

R. 1, h 8

Ali ibn Muhammad ibn ‘Abdallah przekazał od Ibrahima ibn Iszaqa al-Ahmara od Muhammada ibn Sulajmana al-Dalajmiego od jego ojca, który powiedział:

„Pewnego razu wspomniałem o rozumie, czci i religii pewnego człowieka w obecności Imama abu Abdallaha (as). Imam zapytał: ‘Jak z jego rozumem?’ Odpowiedziałem ‘Nie wiem’. Imam powiedział wtedy: ‘Stopień nagrody zależy od stopnia rozumu. Człowiek z Bani Izrail* czcił Allaha na wyspie na oceanie. Wyspa była zielona, z wieloma drzewami i obfita w wodę. Pewnego razu anioł przechodził obok tego człowieka i poprosił Allaha by pokazał jak dużą nagrodę i błogosławieństwa otrzyma on za swe dobre uczynki. Allah pokazał mu tę nagrodę a anioł uznał, że to bardzo mało. Allah polecił wtedy pozostać aniołowi z tym człowiekiem jako jego towarzysz. Anioł ukazał się więc człowiekowi w ludzkiej postaci. Wierny zapytał: ‘Kim jesteś?’ Anioł odpowiedział: ‘Słyszałem o twojej czci i twym stanie duchowym w tym miejscu i chciałbym wraz z tobą czcić Allaha.’ Pozostał z tym człowiekiem, a następnego dnia powiedział mu: ‘Twoje miejsce jest piękne i powinno być używane tylko do czczenia Allaha.’ Wierny odpowiedział: ‘Tak, ale to miejsce ma jedną wadę. Nasz Pan nie ma zwierzęcia. Chciałbym aby miał osła żeby ta trawa nie marnowała się.’ Anioł spytał: ‘Twój Pan nie ma osła?’ Człowiek odpowiedział ze smutkiem. Wtedy Allah objawił aniołowi: ‘Nagradzamy każdego zgodnie ze stopniem jego rozumu.’”

R. 1, h 9

Ali ibn Ibrahim przekazał od swojego ojca od al-Naǝfalego od al-Sakuniego od abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Święty Prorok powiedział: ‘Gdy słyszycie dobre rzeczy o jakimś człowieku, powinniście sprawdzić jego rozum ponieważ będzie on nagrodzony według swojego rozumu.’”

R. 1. h 10

Muhammad ibn Jahja przekazał od Ahmada ibn Muhammada od ibn Mahbuba od Abdallaha ibn Sinana, który powiedział:

„Wspomniałem Imamowi abu Abdallahowi (as) o człowieku, który był przesadny i nadgorliwy w swych ablucjach i modlitwach, a potem dodałem, że był to człowiek dobrego rozumu. Imam powiedział: ‘Cóż to za rozum, który pozwala mu na posłuszeństwo Szatanowi?’ Spytałem: ‘Jak można go uważać za człowieka posłusznego Szatanowi?’ Imam powiedział: ‘Spytaj go skąd to do niego przychodzi. Z pewnością powie, że od Szatana.’”

R. 1, h 11

Szereg naszych ludzi przekazało od Ahmada ibn Muhammada ibn Chalida od jego ludzi w sposób marfu’ od Proroka (saws), który powiedział:

„Allah nie rozdzielił pomiędzy ludzi niczego wspanialszego od rozumu. Sen osoby rozumnej jest lepszy niż cała noc modlitw ignoranta. Człowiek z rozumem zostający w domu jest lepszy niż ignorant podróżujący w poszukiwaniu sukcesu i dobrych uczynków. Allah nie posłał żadnego proroka ani wysłannika zanim nie dopełnił jego rozumu i nie wyniósł go ponad rozumy wszystkich podążających za danym prorokiem. To co prorok zachowuje w swej duszy lepsze jest niż osiągnięcia wszystkich ludzi w dobrych uczynkach. Ludzie nie wypełniliby swoich obowiązków względem Allaha bez rozumienia Go. Wszyscy wierni nie

osiągnęliby w swych modlitwach tego co osiąga osoba z inteligencją. To ludzie z inteligencją są wymienionymi w wersie 2:269 Quranu **‘ludźmi obdarzonymi rozumem.’**

R. 1, h 12

Abu ‘Abdallah al-Asz’ari przekazał od pewnych osób spośród naszych ludzi w sposób marfu’ od Hiszama ibn al-Hakama, który powiedział:

„Abu al-Hassan Musa ibn Dża’far powiedział do mnie: ‘O Hiszampie, Allah przekazał dobre wieści dla ludzi obdarzonych rozumem w swej Księdze. **‘To są ci, których Allah prowadzi drogą prostą, to są ci, którzy są obdarzeni rozumem’** (Quran 39:18)

O Hiszampie, z pewnością Allah ustanowił dla ludzi autorytet do odniesienia w postaci rozumu, wsparł swych wysłanników zdolnością porozumiewania i poprowadził ich ku sobie.

‘Wasz Pan jest Panem jedynym. Nie ma boga jak tylko On, Miłosierny, Litościwy.’

(Quran 2:163)

‘Zaprawdę, w stworzeniu niebios i ziemi, w kolejnym następstwie nocy i dnia, w okręcie który płynie po morzu z tym co jest pożyteczne dla ludzi i w tym co zesłał Allah z nieba w postaci wody – ożywiając przez nią ziemię po jej śmierci i rozprzestrzeniając na niej wszelkie zwierzęta – w zmianie wiatrów i w chmurach posłusznie podporządkowanych między niebem a ziemią – są z pewnością znaki dla ludzi, którzy są rozumni.’ (Quran 2:164)

O Hiszampie, Allah wspominał o powyższych faktach jako o dowodzie Jego istnienia oraz, że fakty te zależą od woli tego, który je ukształtował: **‘On podporządkował dla was noc i dzień, słońce i księżyc i gwiazdy są podporządkowane Jego rozkazowi. Zaprawdę, w tym są znaki dla ludzi, którzy są rozumni.’** (Quran 16:12)

‘On jest tym, który stworzył was z prochu, potem z Nuftah, potem z grudki krwi zakrzepłej, potem wyprowadził was jako dziecko abyście następnie osiągnęli dojrzałość, a potem stali się starcami – choć wśród was są tacy, którzy umierają wcześniej – i abyście osiągnęli wyznaczony termin; być może będziecie rozumni.’

(Quran 40:67)

‘Zaprawdę, w niebiosach i na ziemi są znaki dla wierzących. W stworzeniu was samych i w mnogości wszelkich zwierząt są znaki dla ludzi silnej wiary. W zmiennym następstwie nocy i dnia i w tym darze jaki Allah zsyła z nieba dla ożywienia ziemi po jej śmierci i w zmianie kierunku wiatrów – są znaki dla ludzi rozumnych.’ (Quran 45:3-5)

‘Wiedźcie, że Allah ożywia ziemię po jej śmierci. Wyjaśniliśmy wam znaki, może będziecie rozumni.’ (Quran 57:17)

‘I są na ziemi działki sąsiadujące ze sobą, ogrody winnej latorośli i pola zasiane, palmy rosnące w kępach lub osobno. Są one skrapiane tą samą wodą, lecz My dajemy wyższość jednym nad innymi jeśli chodzi o owoce do jedzenia. Zaprawdę, w tym są znaki dla ludzi, którzy są rozumni.’ (Quran 13:4)

‘I z Jego znaków jest to, iż On ukazuje wam błyskawicę by wzbudzić strach i nadzieję, iż On zsyła z nieba wodę i ożywia przez nią ziemię po jej śmierci. Zaprawdę, w tym są znaki dla ludzi, którzy są rozumni.’ (Quran 30:24)

‘Powiedz (Muhammadzie): Pozwólcie mi powiedzieć to czego wam zakazał wasz Pan. Nie dodawajcie Jemu równych, bądźcie dobrzy względem swoich rodziców, nie zabijajcie swoich dzieci z biedy – my damy zaopatrzenie i wam i im – i nie przybliżajcie się do czynów szpetnych, ani do jawnych spośród nich ani do ukrytych; nie zabijajcie nikogo, tego zakazał Allah – inaczej jak zgodnie z prawem i sprawiedliwością. Oto co wam nakazał Allah abyście byli rozumni.’ (Quran 6:151)

‘On przytoczył wam przykład o was samych. Czy macie z tych, których posiadała wasza prawa ręka współuczestników w tym w co was zaopatrzyliśmy i czy jesteście w tym z nimi równi? Czy wy się ich obawiacie, tak jak obawiacie się siebie nawzajem? Tak My wyjaśniamy znaki ludziom, którzy są rozumni.’ (Quran 30:28)

O Hiszampie, Allah dał dobrą radę ludziom rozumu i zachęcił ich aby zainteresowali się życiem, mówiąc: **‘Życie tego świata jest tylko grą i zabawą (w porównaniu z)**

mieszkańcem życia ostatecznego, które jest o wiele lepsze dla tych, którzy są bogobojni. Czy wy nie jesteście rozumni?’ (Quran 6:32)

O Hiszanie, Allah przestrzegł tych, którzy nie zastanawiają się nad karą jaka może na nich spaść, mówiąc: **‘Potem wytraciliśmy innych. I oto wy przechodzicie obok nich rankiem i nocą. Czyż wy nie rozumiecie?’** (Quran 37:136-138)

‘Oto my spuścimy na mieszkańców tego miasta plagę z nieba za to, iż szerzyli zepsucie. I zostawiliśmy z tego miasta znak jasny dla ludzi, którzy są rozumni.’ (Quran 29:34-35)

O Hiszanie, rozum przychodzi wraz z wiedzą, Allah powiedział: **‘To są przypowieści, które My przytaczamy ludziom, lecz rozumieją je tylko ci, którzy posiadają wiedzę.’** (Quran 29:43)

O Hiszanie, Allah wyraził niechęć wobec tych, którzy nie rozumieją, mówiąc: **‘A kiedy się im mówi: Idźcie za tym co zesłał Allah; oni mówią: Nie, my postępujemy za tym przy czym zastaliśmy naszych ojców. Czy nawet wówczas jeśli ich ojcowie nic nie rozumieją i nie są prowadzeni drogą prostą? Przypadek tych, którzy nie wierzą jest jak przypadek tego, który krzyczy do kogoś kto nie słyszy niczego oprócz wołania i krzyku; głusi, niemi, ślepi, oni nie rozumieją.’** (Quran 2:170-171)

‘I wśród nich są tacy, którzy spoglądają na ciebie. Ale czy ty zmusisz do słuchania głuchych, przecież oni i tak nie rozumieją?’ (Quran 10:43)

‘Czy sądzisz, że większość z nich słyszy albo rozumie? Oni są jak bydło; nie, oni jeszcze bardziej zblądzi z drogi.’ (Quran 25:44)

‘Oni nie będą walczyć z wami wszyscy razem, jedynie w miastach ufortyfikowanych albo spoza murów. Ich waleczność jest wielka kiedy są między sobą. Ty myślisz, że oni są razem, lecz serca ich są podzielone. Tak jest dlatego, że oni są ludem, który nie rozumie.’ (Quran 59:14)

‘Czy będziecie nakazywać ludziom dobre uczynki sami o nich zapominając chociaż przecież czytacie Księgę. Czy nie rozumiecie?’ (Quran 2:44)

O Hiszanie, Allah wyraził swa niechęć do większości, mówiąc: **‘Jeśli posłuchasz większości tych, którzy są na ziemi, to oni sprowadzą cię z drogi Allaha. Oni postępują tylko za swym mniemaniem i głoszą tylko kłamstwa.’** (Quran 6:116)

‘Jeśli ty ich zapytasz kto stworzył niebiosa i ziemię, oni odpowiedzą: Allah. Powiedz: Chwała należy się tylko Allahowi lecz większość ludzi nie wie.’ (Quran 31:25)

‘Jeśli ich zapytasz kto spuścił z nieba wodę by ożywić obumarłą ziemię, z pewnością odpowiedzą: Allah. Powiedz: Chwała należy się tylko Allahowi, lecz większość z nich nie rozumie.’ (Quran 29:63)

O Hiszanie, Allah pochwalił tych, których jest mniej, mówiąc: **‘Lecz nieliczni z Moich sług są wdzięczni.’** (Quran 34:13)

‘Lecz uwierzyli mu tylko nieliczni.’ (Quran 11:40)

‘Zaprawdę, Allah posiada moc by zesłać znak, lecz większość z nich nie wie.’ (Quran 6:37)

‘Większość z nich niczego nie rozumie.’ (Quran 5:103)

O Hiszanie, Allah wymienił ludzi rozumu w najpiękniejszy sposób, mówiąc: **‘On daje mądrość temu komu chce. A komu darowano mądrość, temu darowano obfite dobro. Ale pamiętają o tym tylko ludzie obdarzeni rozumem.’** (Quran 2:269)

‘Ci, którzy są utwierdzeni w wiedzy mówią: wierzymy w to, wszystko pochodzi od naszego Pana. Lecz pamiętają o tym tylko ludzie obdarzeni rozumem.’ (Quran 3:7)

‘Zaprawdę, w stworzeniu niebios i ziemi i w kolejnej zmianie nocy i dnia są znaki dla tych, którzy posiadają rozum.’ (Quran 3:190)

‘Czy ten, który wie że to co tobie zostało zesłane jest prawdą, podobny jest do niewidomego? Lecz zastanawiają się tylko obdarzeni rozumem.’ (Quran 13:19)

‘Czyż ten, który pokornie się modli w nocy, padając na twarz i wstając i troszczy się z bojaźnią o życie ostateczne i spodziewa się Miłosierdzia od swojego Pana...Powiedz: Czy równi są ci, którzy wiedzą i ci, którzy nie wiedzą? Tylko ludzie obdarzeni rozumem przyjmują napomnienie.’ (Quran 39:9)

‘To jest Księga, którą tobie zesłaliśmy, błogosławiona – aby oni zastanowili się nad jej znakami i aby się opamiętali ludzie posiadający rozum.’ (Quran 38:29)

‘Daliśmy już Musie (Mojżeszowi) drogę prostą i daliśmy w dziedzictwo synom Izraela Księgę, jako przewodnictwo i napomnienie dla tych, którzy są obdarzeni rozumem.’
(Quran 40:53-54)

‘I napominaj, bo, zaprawdę, napominanie przynosi korzyść wiernym.’ (Quran 51:55)

O Hiszampie, Allah mówi w swej Księdze: **‘W tym jest z pewnością napomnienie dla tego kto ma serce rozumne albo kto nadstawia uszu i jest uważny.’** (Quran 50:37) Chodzi tu o rozum.

O Hiszampie, dla wszystkiego jest przewodnik. Przewodnikiem dla rozumu jest myślenie. Przewodnikiem dla myślenia jest milczenie. Dla wszystkiego istnieje środek wyrazu, środkiem wyrazu dla rozumu jest pokorne zachowanie. Nieprzestrzeganie zakazów jest wystarczającym dowodem czyjejś ignorancji.

O Hiszampie, Allah zesłał Swych posłańców do ludzi aby mieli o Nim lepsze zrozumienie. Ci, którzy bardziej Mu się poddają, mają lepsze zrozumienie Go. Ci, którzy lepiej znają Jego nakazy są lepszego rozumu, a ci którzy mają lepszy rozum stoją wyżej od innych na tym świecie jak i w przyszłym.

O Hiszampie, Allah ustanowił nad człowiekiem dwa rodzaje władzy: władzę jawną i ukazaną oraz władzę wewnętrzną i skrytą. Prorocy i posłańcy są władzami jawnymi i ukazanymi, rozum natomiast jest władzą skrytą i wewnętrzną.

O Hiszampie, człowiek rozumu to ten, którego wdzięczność nie maleje z powodu wielkiego bogactwa a sprawy zakazane nie przewyżniają jego cierpliwości.

O Hiszampie, człowiek stawiający te trzy rzeczy ponad inne rzeczy zmierza do zniszczenia swego rozumu: 1. Zaciemnianie swojej zdolności myślenia śnieniem na jawie 2.

Unicestwienie iskerek wiedzy oszustwami 3. Gaszenie światła nauk wyniesionych z doświadczeń przez pożądliwości duszy. Byłoby to niczym wspieranie swego pragnienia zniszczenia własnego rozumu. Ten zaś kto zniszczył własny rozum, zniszczył zarówno swe ziemskie życie jak i życie które ma nadejść.

O Hiszampie, jak mógłbyś oczekiwać że staniesz przed Allahem z czystymi uczynkami jeżeli istnieją rzeczy powstrzymujące cię przed tym co ważne dla Allaha, twego Pana i jeżeli posłuszny jesteś swoim żądzom a nie swemu rozumowi.

O Hiszampie, zachowanie cierpliwości w stanie samotności jest oznaką siły rozumu. Ten kto posiada zrozumienie Allaha trzyma się na uboczu ludzi tego świata. Zajmuje się tym co znajduje się u Allaha a Allah daje mu uspokojenie podczas obaw oraz towarzystwo w czasie samotności. Allah daje mu bogactwa podczas biedy i honor pod nieobecność członków jego rodu.

O Hiszampie, prawda została ustanowiona aby ludzie byli posłuszni Allahowi. Nie ma zbawienia bez posłuszeństwa Allahowi. Posłuszeństwo pochodzi jedynie z wiedzy; wiedza pochodzi z nauki, a nauka czerpie siłę z rozumu. Jedyną wartościową wiedza to wiedza tego, który wie o Panu a rozum wyznacza wartość wiedzy.

O Hiszampie, małe ilości uczynków człowieka z wiedzą są przyjmowane z podwójną wartością, podczas gdy duże ilości uczynków tych, którzy podążają za swymi pragnieniami i ignorancją, są odrzucane.

O Hiszampie, człowiek rozumu raduje się małymi rzeczami tego świata zgodnie ze swoją wiedzą, ale nie zgadza się z całym światem, tacy ludzie otrzymają nagrodę.

O Hiszampie, ludzie rozumu trzymają się z dala od tego co wychodzi ponad podstawowe potrzeby życiowe, jakże więc mieliby nie trzymać się z dala od grzechów tego świata.

Trzymanie się z dala od tego co ponad podstawowe potrzeby jest dodatkową cnotą, ale trzymanie się z dala od grzechów jest obowiązkiem.

O Hiszampie, człowiek rozumu obserwuje uważnie świat oraz ludzi świata i dochodzi do wniosku, że ziemskie korzyści przychodzą jedynie poprzez ciężką pracę. Dochodzi do wniosku, że korzyści życia wiecznego przychodzą również poprzez ciężką pracę. Wybiera więc to co jest trwalsze.

O Hiszampie, ludzie rozumu zachowują dystans wobec rzeczy ziemskich i wzmacniają swe zainteresowanie korzyściami życia wiecznego. Wiedzą, że do korzyści tego świata dąży się i

pragnie tak jak i do korzyści życia wiecznego. Jeśli człowiek dąży do korzyści życia wiecznego, świat będzie dążył do niego by zapewnić mu zaopatrzenie; jeżeli zaś dąży do korzyści tego świata, życie wieczne również będzie dążyć do tego aby go odnaleźć. Dosięgnię go więc śmierć, zniszczy jego świat i nie zostawi mu żadnej szansy w życiu wiecznym.

O Hiszanie, ten kto pragnie samowystarczalności bez posiadania żadnej własności, spokoju serca przed złem zazdrości oraz zabezpieczenia swej religii, powinien modlić się do Allaha aby udoskonalił jego rozum. Człowiek rozumu raduje się zaspokojeniem podstawowych potrzeb i jest w ten sposób samowystarczalny i wolny od potrzeb. Ten zaś kto nie zadowolą się zaspokojeniem podstawowych potrzeb nigdy nie będzie wolny od zachcianek.

O Hiszanie, Allah powiedział w imieniu prawych ludzi: „**Panie nasz! Nie pozwól zboczyć naszym sercom po tym jak poprowadziłeś nas drogą prostą. I obdarz nas swoim miłosierdziem, zaprawdę, Ty jesteś Dawcą.**” (3:8) Wiedzą oni, że serca mogą zboczyć i zwrócić się ku zaślepieniu i zniszczeniu.

Pewnym jest, iż ci którzy nie boją się Allaha nie mają o Nim zrozumienia. Ten kto nie ma zrozumienia Allaha, jego serce nie osiągnie gnozy Allaha mimo jej świadomości.

Zrozumienie osiągnie tylko ten, którego uczynki potwierdzają jego słowa a jego prywatne sprawy zgadzają się z jego życiem publicznym. Jest tak ponieważ Allah, Święte niech będą Jego imiona, nie ukazał tego co prywatne i nieznane jak tylko poprzez to co jest publiczne.

O Hiszanie, przywódca prawdziwie wierzących, Imam Ali (as) powiedział: „Nie można czcić Allaha lepiej jak przez rozum. Żaden rozum nie osiąga doskonałości dopóki nie znajdą się w nim pewne cechy. Nie powinny z niego wychodzić niewiara i zło, a jedynie mądrość i dobro. Nadmiar majątku człowieka rozumu rozdawany jest jako jałmużna, nadmiar jego słów jest powstrzymywany a jego udział w ziemskich sprawach ogranicza się do podstawowych potrzeb. Nigdy nie uważa że nauczył się już wystarczająco dużo. Przebywać z Allahem jako pokorny sługa lepszym jest dla niego niż żyć w zaszczytach wśród innych. Pokora miłsza mu jest od wysokiej pozycji. Dobre uczynki innych uważa za coś wielkiego, a swoje dobre uczynki za nieistotne. Wszystkich ludzi uważa za lepszych od siebie a siebie za najgorszego ze wszystkich.”

O Hiszanie, człowiek rozumu nigdy nie wypowiada żadnego kłamstwa, nawet gdyby miało ono zaspokoić jego pragnienia.

O Hiszanie, ten kto nie zachowuje szlachetnej dobroci nie ma żadnej religii, a nikt nie może posiadać tak szlachetnego charakteru bez rozumu. Człowiek największej wartości spośród ludzi to ten, który nie uważa dóbr tego świata za swoje bogactwo. Nic nie może być dla was cenniejszą nagrodą niż raj. Nie sprzedawajcie jej za nic innego.

O Hiszanie, przywódca prawdziwie wierzących, Imam Ali (as) powiedział: „Trzy szlachetne cechy w człowieku są oznaką jego rozumu. Odpowiada gdy jest pytany, zabiera głos dopiero wtedy gdy inni nie są w stanie nic powiedzieć i oferuje swą poradę wtedy gdy może być ona wartościowa dla jego ludu. Ten kto nie posiada żadnej z tych cech jest głupcem.” Powiedział również: „Nikt inny jak ktoś kto posiada wszystkie te cechy, lub przynajmniej ich część, nie powinien przewodzić zgromadzeniu a jeśli ktoś robi to nie posiadając żadnej z tych cech, jest głupcem.”

Imam Hassan ibn Ali (as) powiedział: „Jeśli mielibyście prosić o pomoc, zwracajcie się po nią do właściwych źródeł.” Zapytano go: „O wnuku Świętego Proroka, kto jest tym właściwym źródłem?” Odpowiedział: „To są ci o których Allah wspomniał w swej księdze mówiąc: ‘To są ci, których Allah prowadzi drogą prostą, to są ci, którzy są obdarzeni rozumem’.”

Imam Ali ibn al-Husajn *(as) powiedział: „Przebywanie w towarzystwie ludzi prawych prowadzi do prawości a towarzystwo uczonych jest środkiem wzmocnienia rozumu.

Postulowanie sprawiedliwym władzom jest honorem. Inwestowanie majątku dla powiększania go jest godną praktyką. Prowadzenie tego kto poprosił o przewodnictwo jest wyrazem wdzięczności. Powstrzymywanie się przed szkodliwymi manierami i uczynkami wynika z udoskonalania rozumu, w którym jest uspokojenie na krótką i dłuższą metę.”

O Hiszanie, człowiek rozumu nie mówi z kimś kto boi się nazwać go kłamcą. Nie pyta tych, o których wie że mogą odmówić mu odpowiedzi. Nie liczy na coś co leży poza jego możliwościami. Nie pokłada nadziei w niczym co może wiązać się z bezwzględnością. Nie

podejmuje kroków w celach, o których wie że nie mogą zostać osiągnięte w wyniku braku możliwości.

R. 1, h. 13

Ali ibn Muhammad przekazał od Sahla ibn Zijada w sposób marfu', że Amir al-Mu'minin* Ali (as) powiedział:

„Rozum jest okryciem człowieka a wiedza i umiejętności są oczywistym pięknem. Równoważcie swe fizyczne ułomności wiedzą i umiejętnościami. Zwalczajcie swe żądze z pomocą rozumu, a posłuszna będzie wam przyjaźń i miłość będzie dla was ujawniona.”

R. 1, h. 14

Ahmad ibn Muhammad usłyszał od Alego ibn Hadida, który usłyszał jak Suma'a ibn Mihran mówi:

„Byłem obecny wraz z innymi na spotkaniu z Imame Abu 'Abdallahem (as). Toczyła się dyskusja o rozumie i ignorancji. Imam Abu 'Abdallah powiedział: 'Musicie przede wszystkim rozpoznać rozum i jego armię oraz ignorancję i jej armię, dopiero wtedy znajdziecie właściwe przewodnictwo.' Ja powiedziałem wtedy : 'Niech Allah pchnie moją duszę ku twojej służbie, wiemy tylko to co nam powiesz.' Imam (as) powiedział: 'Allah, Wielki i Wspaniały, stworzył rozum i było to pierwsze stworzenie duchowego świata po prawej stronie Tronu od Jego światła. Powiedział mu żeby się cofnął i on uczynił to. Allah Najwyższy powiedział: 'Stworzyłem cię jako wielkie stworzenie i wywyższę cię nad innymi.' Imam (as) mówił dalej: 'Potem Allah stworzył ignorancję z ciemnego, słonego oceanu i powiedział jej żeby się cofnęła, a ona uczyniła to. Potem nakazał jej podejść ale ona nie podeszła, za co Allah ją potępił. Przypisał wtedy rozumowi armię. Gdy zobaczyła to ignorancja, zapalała zazdrością i powiedziała: Panie, on jest stworzeniem tak jak ja. Stworzyłeś go, obdarzyłeś honorem i dałeś mu siłę. Ja jednak nie mam przeciw niemu żadnej siły. Daj mi również armię. Allah posłuchał tej prośby, przestrzegł jednak ignorancję, że jeżeli nie będzie Mu posłuszna, odłączy ją od swojego miłosierdzia.”

Armia Rozumu	Armia Ignorancji
Dobro jako dowódca	Zło jako dowódca
Wiara	Brak wiary
Przekonanie	Odrzucenie
Nadzieja	Rozpacz
Sprawiedliwość	Niesprawiedliwość
Przyzwolenie	Niezgoda
Wdzięczność	Niewdzięczność

Oczekiwanie	Beznadzieja
Poleganie	Chciwość
Łagodność serca	Zatwardziałość serca
Litość	Gniew
Wiedza	Niewiedza
Zrozumienie	Głupota
Cnotliwość	Lekkomyślność
Powściągliwość	Przywiązanie
Pobłażliwość	Bezwzględność
Przezorność	Zuchwałość
Pokora	Arogancja
Spokój	Pośpiech
Opanowanie	Beztroska
Milczenie	Przechwałki
Pokojowość	Pogarda
Akceptacja	Wątpliwości
Cierpliwość	Niecierpliwość

Przebaczenie	Zemsta
Samowystarczalność	Nędza
Pamiętanie	Zapominanie
Sympatia	Dystans
Satysfakcja	Pożądliwość
Hojność	Skąpstwo
Czułość	Wrogość
Lojalność	Niewierność
Posłuszeństwo	Nieposłuszeństwo
Poddanie	Wyższość
Bezpieczeństwo	Zmartwienie
Miłość	Nienawiść
Prawdomówność	Dwulicowość
Prawda	Fałsz
Wiarygodność	Zdradliwość
Szczerość	Wypaczanie faktów
Bystrość	Bezmyślność

Pojmowanie	Prostackwo
Poznanie	Zaprzeczanie
Poczucie bezpieczeństwa	Satysfakcja ze zła
Spokojność	Roztrzęsienie
Ochrona	Ściąganie maski
Modlitwa	Przegrana
Post	Obżarstwo
Ciężka praca	Bierność
Hadżdż*	Nieprzestrzeganie przymierza
Powściągliwość słów	Skandalizowanie
Dobroć dla rodziców	Niegrzeczność wobec rodziców
Rzetelność	Wywyższanie się
Prawość	Podłość
Opieka	Skrywanie
Zatajanie	Spiskowanie
Uczciwość	Stronniczość
Pokój	Bunt

Czystość	Brud
Nieśmiałość	Złe maniery
Bezstronność	Agresja
Wygoda	Wyczerpanie
Łagodność	Trud
Błogosławieństwo	Brak błogosławieństwa
Wewnętrzny spokój	Cierpienie
Stabilność	Zdobywanie
Mądrość	Namiętności
Godność	Surowość
Szczęście	Nieszczęście
Żal	Upór
Szukanie przebaczenia	Unoszenia się dumą
Uwaga	Niedbałość
Inwokacja	Wstrzymywanie się
Żywotność	Letarg
Szczęśliwość	Smutek

Przyjacielskość	Awersja
Szczodrość	Zachłanność

Nikt oprócz proroka, jego następcy lub prawdziwego wierzącego, którego siła została już sprawdzona przez Allaha, nie może posiadać całej armii rozumu. Jednakże niektórzy z nas mogą osiągnąć niektóre z tych cech i dążyć do perfekcji oraz powstrzymać armię ignorancji i oczyszczać się ze zła. W ten sposób mogą osiągnąć bardzo wysoki stopień, zbliżając się do proroków i ich następców. Taki rozwój może jednak nastąpić dopiero kiedy poznamy rozum i jego armię oraz ignorancję i jej armię. Niech Allah da nam sposobność posłuszeństwa Mu i niech będzie z nas zadowolony.

R.1, h 15

Grupa naszych ludzi przekazała od Ahmada ibn Muhammada ibn 'Isy od al-Hassana ibn Alego ibn Faddala od naszych ludzi od abu 'Abdallaha, który powiedział:
„Święty Prorok nigdy nie przemawiał do ludzi ze szczytu i pełni swego rozumu. Święty Prorok powiedział: Nam, prorokom, nakazano zwracać się do ludzi wedle ich poziomu inteligencji i zrozumienia.”

R.1, h 16

Ali ibn Muhammad przekazał od Sahla ibn Zijada od al-Naufalego od al-Sakuniego od Dża'fara od jego ojca od Amir al-Mu'minin Alego (as), który powiedział:
„Chciwość motywuje serca ignorantów, ich żądze trzymają ich jako zakładników i trzyma się ich oszustwo.”

R.1, h 17

Ali ibn Ibrahim przekazał od swego ojca od Dża'fara ibn Muhammada al-Asz'ariego od 'Ubajdallaha al-Dihqana od Durusta od Ibrahima ibn 'Abd al-Hamida od Abu 'Abdallaha, który powiedział:
„Ludźmi najdoskonalszego rozumu są ci, którzy cechują się najlepszą moralnością.”

R.1, h 18

Ali przekazał od swego ojca od Abu Haszima al-Dża'fariego, który powiedział:
„Byliśmy w obecności Imama al-Ridy *(as) kiedy rozpoczęła się dyskusja na temat rozumu i Imam powiedział: 'O Abu Haszimie, rozum jest darem od Allaha ale dyscyplina jest umiejętnością i jarzmem. Gdyby ktoś udawał osobę zdyscyplinowaną, udałoby mu się to. Jednak udawanie osoby inteligentnej zwiększyłoby tylko jego ignorancję.”

R.1, h 19

Ali ibn Ibrahim przekazał od swego ojca od Jahji ibn al-Mubaraka od 'Abdallaha ibn Dżubli od ibn Iszaqa ibn 'Ammara od Abu Abdallaha (as):
„Rzekłem do Imama Abu 'Abdallaha (as): 'Niech Allah zabierze mą duszę w służbie dla twojej sprawy, mam sąsiada który bardzo dużo się modli, daje dużo jałmużny i często udaje się do Mekki i wydaje się być w porządku.' Imam (as) zapytał: 'O ibn Iszaqu, a jak z jego rozumem?' Ja odpowiedziałem: 'Niech Allah zabierze mą duszę w służbie dla twojej sprawy, nie posiada on żadnego rozumu.' Imam odpowiedział: 'Nic z tego co czyni nie uniesie się (do Nieba).’”

R.1, h 20

Al-Husajn ibn Muhammad przekazał od Ahmada ibn Muhammada al-Sajjariego od Abu Jaquba al-Baghdadiego, który powiedział:
„Ibn Sukajt spytał Imama Abu al-Hassana (as): 'Dlaczego Allah posłał Mojżesza z cudami wychodzącymi z jego laski i jego dłoni za pomocą magii, Jezusa z dziełami leczenia a Proroka Muhammada (niech Allah błogosławi jego, jego rodzinę i wszystkich proroków) z mowami i kazaniami?
'Gdy zesłany został Mojżesz, magia była popularna pośród ludu. Pokazał on magię w takiej formie jaka niedostępna była dla innych. Zostały mu dane takie środki aby zniszczyć efekty

magicznych sztuczek innych ludzi i ustanowić pośród nich prawdę przesłania Allaha. Jezusa posłał Allah w czasie gdy rozpowszechnione były pomiędzy ludźmi poważne choroby i potrzebowali oni leczenia. Jezus przyniósł od Allaha to czego ludziom brakowało. Przywracał zmarłych do życia, leczył chorych i trędowatych za pozwoleniem Allaha i w ten sposób ustanowił prawdziwość przesłania Allaha między ludźmi.' Wyjaśnił Imam. 'Allah posłał Muhammada (saws) w czasie gdy pomiędzy ludźmi popularne były oratorskie przemówienia i poezja. Przyniósł on od Allaha dobre rady i mądrość ukazując fałsz ich przemówień i ustanawiając w ten sposób prawdę przesłania Allaha pomiędzy nimi.' Ibn al-Sukajt powiedział wtedy: 'Przysięgam na Allaha, że nie spotkałem nigdy nikogo takiego jak ty. Jaki jest dowód ustanawiający prawdę przesłania Allaha między dzisiejszymi ludźmi?' Imam odrzekł: 'Rozum. Poprzez rozum człowiek rozpoznaje tych, którzy mówią prawdę pochodzącą od Allaha i przyjmuje ich prawdomówność a także wyciąga na światło dzienne kłamstwa tych, którzy kłamią w imię Allaha.' Ibn al-Sukajt rzekł: 'Na Allaha, oto jest odpowiedź.'

H. 21

A.-Husajn ibn Muhammad przekazał od Mu'alli ibn Muhammada od Łasz'szy od al-Muthanny al-Hannata od al-Kutajby al-Aszy od ibn Abu Ja'fura od niewolnika z klanu Szajban od Abu Dża'fara (as), który powiedział:

„Kiedy al-Kaim (ten, który powstanie z Boską Władzą)*, opiekun z naszej rodziny, powróci z okultacji, Allah umieści jego dłoń nad głowami jego sług i w ten sposób wywyższy ich rozum i udoskonali ich zrozumienie.”

H.22

Ali ibn Muhammad przekazał od Sahla ibn Zijada od Muhammada ibn Sulajmana od Alego ibn Ibrahima od Abdallaha ibn Sinana od Abu 'Abdallaha (as), który powiedział:

„Władzą Allaha nad ludźmi jest Prorok (saws) a władzą pomiędzy Allahem a ludźmi jest rozum.”

H.23

Spora liczba ludzi przekazała od Ahmada ibn Muhammada w sposób mursal* od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Rozum jest dla człowieka podporą. Z rozumu wynika inteligencja, zrozumienie, pamięć i wiedza, dzięki rozumowi człowiek osiąga doskonałość. Rozum jest jego przewodnikiem, nauczycielem i kluczem do jego spraw. Gdy jego rozumowi pomaga Światłość, staje się uczonym, stróżem wiedzy, nawołującym i człowiekiem zrozumienia. Poprzez rozum poznaje odpowiedzi: jak, dlaczego, gdzie i kiedy. Dowiaduje się kto mu pomaga a kto szkodzi. Dowiadując się tych rzeczy odnajduje połączenia, związki i czynniki rozróżniające. Ustanawia wtedy w sobie czystą wiarę w Jedność Allaha i rozpoznaje potrzebę posłuszeństwa Mu. Gdy to uczyni, odnajduje receptę na to co stracił i właściwe podejście do tego co może nadejść. Dobrze rozumie swe zaangażowanie, powód dla którego jest gdzie jest, skąd przyszedł i w jakim kierunku zmierza. Wszystko to osiąga dzięki rozumowi.”

H.24

Ali ibn Muhammad przekazał od Sahla ibn Zijada od 'Isma'ila ibn Mihrana od jego ludzi od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Rozum jest przewodnikiem prawdziwego wierzącego.”

H.25

Al-Husajn ibn Muhammad przekazał od Mu'alli ibn Muhammada od al-Łasz'szy od Hammada ibn Usmana od al-Sarija ibn Chalida od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Wysłannik Allaha (saws) powiedział: 'O Ali! Żadne ubóstwo nie jest dotkliwsze od ignorancji a żadna własność nie jest bardziej korzystna od rozumu.”

H.26

Muhammad ibn al-Hassan przekazał od Sahla ibn Zijada od ibn Abu Nadżrana od al-Alli ibn Razina od Muhammada ibn Muslima od Abu Dża'fara (as), który powiedział:

„Gdy Allah stworzył rozum powiedział do niego: 'Podejdź'. Kiedy podszedł, On powiedział: 'Zawróć'. Rozum zawrócił. Wtedy Allah powiedział: 'Przyrzekam na Mój honor i chwałę, że nie stworzyłem stworzenia piękniejszego niż ty. Tylko tobie nakażę robić pewne rzeczy a

pewnych zakazę. Tylko na ciebie będę zsyłał błogosławieństwa i tylko ciebie będę poddawał karom.”

H.27

Szereg ludzi przekazał od Ahmada ibn Muhammada od al-Hajtama ibn Abu Masruqa al-Nahdiego od al-Husajna ibn Chalida od Iszaka ibn ‘Ammara, który powiedział:

„Powiedziałem do Abu Abdallaha (as): ‘Jest człowiek, który przychodzi do mnie i kiedy tylko powiem mu część tego co chcę powiedzieć, on już rozumie wszystko. Są też ludzie, którzy przychodzą do mnie i mówią im wszystko co chcę powiedzieć i dopiero wtedy rozumieją. Są również inni, do których mówię długo a oni proszą mnie o powtórzenie wszystkiego co rzekłem’ Imam (as) powiedział: ‘O Iszaku, czy wiesz dlaczego tak jest?’ Odrzekłem ‘Nie, nie wiem.’ Imam powiedział co następuję: ‘Ci, do których mówisz tylko część a oni rozumieją już resztę, to ludzie których rozum połączył się z nimi jeszcze w stanie Nutfah*. Ci, którzy rozumieją cię gdy skończysz mówić to ludzie, których rozum połączył się z nimi gdy byli w tonach matek. Ci, którzy proszą cię abyś powtórzył to co już powiedziałeś to ludzie, których rozum połączył się z nimi dopiero gdy dorośli. Tacy właśnie proszą cię o powtórzenie.’”

H.28

Szereg ludzi przekazał od Ahmada ibn Muhammada od pewnych osób w sposób marfu’ od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Święty Prorok (saws) powiedział: ‘Gdy widzicie człowieka, który dużo się modli i pości, nie czujcie się z niego dumni dopóki nie zobaczycie jak ma się jego rozum.’”

H.29

Szereg ludzi przekazało w sposób marfu’ od Mufaddala ibn Umara od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„O Mufaddalu, człowiek nigdy nie osiągnie sukcesu dopóki nie zacznie rozumieć a nigdy nie zacznie rozumieć dopóki nie zdobędzie wiedzy. Ten kto rozumie może się szybko wybić w górę. Ten kto rozwija swą cierpliwość może szybko zatriumfować. Wiedza służy człowiekowi jako tarcza, prawda to honor, ignorancja to poniżenie, inteligencja to chwała, hojność to sukces a kulturą zjednuje sobie człowiek przyjaciół. Jeśli człowiek rozumie swoje czasy, zamieszanie nie wywoła w nim frustracji. Zbyt silna determinacja jest źródłem pesymizmu. Allah jest opiekunem tych, którzy Go znają. Jest też wrogiem tych, którzy udają że Go znają. Człowiek rozumny jest skłonny do wybaczenia, ignorant jest zdradliwy. Jeśli chcesz być szanowany, musisz być życzliwy, jeśli jednak chcesz by cię obrażano, bądź surowy. Człowiek szlachetny zawsze jest życzliwy. Człowiek popadający w skrajności popada w kłopoty. Człowiek myślący o konsekwencjach powstrzymuje się od angażowania się w coś o czym nie ma wiedzy. Człowiek angażujący się w sprawy, o których nie posiada wiedzy zmierza ku swej przegranej. Ten, który nie wie nie rozumie a ten który nie rozumie, nie godzi się z niczym. Ten, który nie godzi się z niczym nie jest szanowany, kto nie jest szanowany; kto nie jest szanowany jest zgubiony; kto jest zgubiony jest obwiniany a kto znajduje się w takim stanie musi zacząć żałować swej duszy.”

H.30

Muhammad ibn Jahja przekazał w sposób ‘marfu od Przywódcy Wiernych, Alego (as), który powiedział:

„Jeśli ktoś wyrobi w sobie jedną dobrą cechę ze względu na mnie, docenię to i wybaczę mu inne wady, nie wybaczę jednak utraty rozumu i pozostawienia religii. Porzucenie religii oznacza porzucenie spokoju i bezpieczeństwa. Życie w lęku i niepewności nie jest niczym przyjemnym. Utrata rozumu jest zaś utratą życia. Człowiek bez rozumu może być porównany tylko z człowiekiem martwym.”

H.31

Ali ibn Ibrahim ibn Haszim przekazał od Musy ibn Ibrahima od al-Muharibiego od al-Hassana ibn Musy od Musy ibn Abdallaha od Majmuna ibn Alego od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Przywódcą Wiernych Ali (as) powiedział: ‘Samouwielbienie jest oznaką słabości rozumu.’”

H.32

Abu Abdallah al-Asimij przekazał od Alego ibn al-Hassana od Alego ibn Asbata od al-Hassana ibn al-Dżuhana, który powiedział:

„Nasi ludzie rozmawiali o rozumie w obecności Imama al-Ridy (as), a on powiedział: ‘O ludzie wiary, ten kto nie posiada rozumu nie zasługuje na zaufanie.’ Powiedziałem: ‘Niech Allah zabierze moją duszę w służbie tobie, znamy ludzi których uważamy za porządnych, nie posiadają jednak zbyt dużo rozumu.’ Imam powiedział wtedy: ‘Nie są to ludzie, których Allah miał na myśli tworząc rozum i mówiąc do niego ‘Podejdź’. Kiedy podszedł, On powiedział: ‘Zawróć’. Rozum zawrócił. Wtedy Allah powiedział: ‘Przyrzekam na Mój honor i chwałę, że nie stworzyłem stworzenia piękniejszego niż ty. Tylko tobie nakazę robić pewne rzeczy a pewnych zakazę. Tylko na ciebie będę zsyłał błogosławieństwa i tylko ciebie będę poddawał karom.’”

H. 33

Ali ibn Muhammad przekazał od Ahmada ibn Muhammada ibn Chalida od jego ojca od naszych ludzi od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Wiarę od niewiary odróżniamy tylko za pomocą rozumu.’ Ludzie spytali Imama: ‘Jakże to, o pra-pra-pra-prawnuku świętego Proroka?’ Imam odrzekł ‘Ludzie skupiają swe oczekiwania na innych. Gdyby byli szczerzy wobec Allaha, On spełniłby ich oczekiwania szybciej.’”

H. 34

Szereg naszych ludzi przekazało od Sahla ibn Zijada od ‘Ubajdallaha al-Dihqana od Ahmada ibn Umara al-Halabiego od Jahji ibn Umrana od Abu Abdallaha (as), który powiedział:

„Dzięki rozumowi odkrywana jest głębia mądrości a dzięki mądrości odkrywana jest głębia rozumu. Dobre metody pochodzą z cnotliwej dyscypliny moralnej’ Powiedział także, iż Imam Ali (as) zwykł mawiać: ‘Myślenie jest światłem dla rozumnego serca i tak jak światło pomaga kroczyć w ciemności z łatwością i bez zatrzymywania się.’”

Przekazano także od Imama Abu Abdallaha (as):

„Początkiem, siłą i strukturą danej rzeczy jest to bez czego ta rzecz nie miałaby żadnej wartości. Rzeczą, którą Allah uczynił pięknem i światłem dla swych stworzeń – ludzi, jest rozum. Poprzez rozum ludzie dowiadują się o swoim Stwórcy oraz o tym, iż jest On tym, który ich ukształtował a oni są tymi, którzy są utrzymywani przez Niego przy życiu. To Stwórca jest wieczny, stworzenia są śmiertelne. Za pomocą rozumu poznają niebo, ziemię,

słońce, księżyc, noc i dzień. W ten sposób dowiadują się, iż stworzenia posiadają Stwórcę, który jest wieczny i utrzymuje je przy życiu. Poprzez rozum uczą się co jest dobre a co złe, uczą się że ciemność jest w ignorancji a światło jest w wiedzy. Oto są fakty poznawane przez rozum.' Ludzie spytali Imama (as): 'Czy rozum jest dla ludzi wystarczający?' Imam (as) odrzekł: 'Dzięki przewodnictwu jakim Allah uczynił dla człowieka rozum, na którym ma człowiek polegać, dzięki jego pięknu i wskazówkom, człowiek rozumu dowiaduje się, iż Allah kocha i nienawidzi pewnych rzeczy, że należy Mu się posłuszeństwo a pewne czyny są przejawem nieposłuszeństwa. Nic prócz rozumu nie ukazuje mu tych faktów. Dzięki rozumowi człowiek dowiaduje się również, że tylko poprzez wiedzę i poszukiwania można dążyć do Stwórcy; że nie można korzystać z rozumu jeśli nie zna się prawdy o Nim. Jest więc konieczne dla człowieka rozumu aby zdobywać wiedzę i dyscyplinę moralną.'

Przekazano także od Imama Abu Abdallaha (as), iż powiedział:

„Żadne bogactwo nie jest tak korzystne jak rozum, żadne ubóstwo nie jest tak niszczące jak głupota, żaden wysiłek mający na celu szukanie wsparcia nie jest lepszy niż szukanie rady rozumnych.”

Koniec Księgi Rozumu i Ignorancji.

Wszelka chwała należy się Allahowi, niech Allah ześle pokój i błogosławieństwa na Muhammada i jego świętą rodzinę.